

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtileta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtileta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 30. maja 1866. ~

Gospodarske stvari.

Se nekaj o tkavskih ščetih.

Podružnica kmetijske družbe štajarske v Vojsberg-u je, kakor „Wochenbl.“ njen pripoveduje, imela sejo 3. dne t. m., v kateri je predsednik dr. Hafner o ščetih to-le pripovedoval:

Trgovec Süß v Gradcu je bil prvi, ki je pred 40 leti pridelovanje tkavskih ščetih (Weberkarden) na Štajarskem vpeljal, in sicer v podružnici vojsberški. Trije kmetje so bili prvi, ki so začeli, da so pridelali 300 tacih ščetih. Süß je kupil njihov pridelek in pričel kupčijo na Česko, Moravsko itd. On in naslednik njegov, trgovec Roč v Gradcu, sta vsako leto naročila pravega francoskega semena in ga dajala zastonj, kdor ga je hotel sejati; podučevala sta tudi kmete, kako naj izrežajo ščeti; kdor jih je največ pridelal, je prejel darilo za to, počastili so ga z imenom „ščetiškega kralja“, pridelovavcem ščetih sta napravljala plese, „ščetiške plese“ imenovane itd. To spodbujevanje je naredilo, da je zdaj že okoli 300 gospodarjev, ki se pečajo s pridelovanjem tkavskih ščetih in da so lani pridelali okoli 15 milijonov tacih glav, ktere pokuplja Roč 1000 po 1 do 3 gld. Po tej kupčiji dohaja zdaj okoli 30.000 gold. tujega denarja v to podružnico.

Ščeti je zadovoljna z najslabejšim pešeno-ilo-ničnim svetom; slabi, majhni in stari ljudje, ki že skor niso za nobeno drugo rabo, so dobri za to delo, ktero se sicer, posebno pri žetvi, mora na tanko opravljati. Stroškov ne prizadene ta pridelek veliko, dohodki pa so lepi; na oralu se od 2 do 3sto tisoč glav pridelata, tedaj 200 do 400 gld. brez všteti stroškov; blagó se lahko prodá. Najbolj se pridelovanje ščetih more priporočati posestnikom, ki nimajo velikih zemljišč. Gospod Roč je pri vseh razstavah za ščeti dobil svetinjo.

Po vsem tem priporoča gosp. dr. Hafner, naj bi se izdala knjižica s podukom, kako pridelovati ščeti; vsako leto naj se podružnicam zastonj ali dober kup daje francoskega semena, ki ni drago; kdor največ in najboljših ščetih pridelata, naj dobi premijo; ako bi g. Roč ne hotel več ščetih kupovati, naj se pozvé kak drug nakupovavec.

Svět vinorejcem. *)

Bilo je misliti, da bo letos vsega v velikanski obilnosti, sadja, rži in posebno vina. Al kakor se nekterim ljudem mešajo zapopadki o pravicah in resnicah, tako se je vreme mešalo in spremenjevalo o času cvetja sadunosnega drevja in rži, da bo teh pridelkov le pičle srednje mere; zakaj ravno takrat so krivi vetrovi in dež veselo upanje kmetovavcu podirali.

*) Ta svět utegne tudi Vam gosp. Fr. Š. ugoden biti.

Vr.

Ostri veter je 14 dni tako bril in snežne megle predirjeval, da je po planinah in gorah vse pobeljeno in še celó po prijaznih nadepolnih gorah z dežjem in babjo kašo ter s snežnimi cunjami za kratek čas delavce zimsko oblečene vznemirjal, dokler se ni 23. maja zvečer razjasnilo in vse zmrznjeno in otrpnjeno drugi dan v nižavah pokončalo. Koruza, korun, fižol in še druge rastline se morajo z nova saditi in sejati.

Da tudi nižjim vinogradom hudi mraz ni prizanesel, se samo ob sebi razume. Le rivček, traminec, žlahna mušica in nektare druge trte so se ubranile pogina, in to sopet trdi resnico, da naj se taka trtna plemenina sadijo. Zatorej se svetuje vinorejcem sledeče: Kavrnik je letos toliko nastavljenih bilo, da še ne pomnim tolikega števila, in tudi mladike sem videl nektare čez dva čevlja že visoke vkljub vsej oviri. Kjer je mladika zdrava do zgornjega grozdica, vršič pa zmrznjen, poparjen, osmojen, suh, ondi naj se ta odreže do enega ali dveh listov nad grozdičem, in če pa niže do zdrave mladice in spodnjega grozdica, ako je zgornji povenil in se osušil, da more pri zgornjih listih sopet novih mladice pograti; spodnje „zaležnice“, to je, postranske izrastlike naj se pa ob svojem času odščipnejo a ne odtrgajo, da se še nježno skrito oko ne rani, iz katerega bo prihodnje leto rodovitna mladika rastla: tako bo grozdje večje in les še dozorel.

Na trtah, katerih mladice nimajo kavrnik, in so tudi osmojene, bodisi da so že dolge, naj se dve do tri obrežejo do dveh ali treh spodnjih listov, ktere so najčvrsteje in najmočnejše, ostale se pa omulijo. Mladice, ki so na novo pognale, še utegnejo celó grozdice nastaviti in dozoreti (kakor sem se v ljutomerskih gorah prepričal 1861. leta po hudem orkanu tadašnjem), ako bo skozi leto primerno vreme, jesen topla in lepa. Zdrav in zrel reznik in še bik se pa vsikak pridobi, ker še ni prepozno.

Da bi zmrznjeni vršiči morali sami od sebe odpadati, tega naj se ne čaka; to bi trto v dalnjem razvijanju dolgo zadrževalo in večkratne pletve vzrokovalo. *)

Pri Negovi 25. maja 1866.

Frančišek Jančar, kaplan.

O svilorejnih zadevah.

Že pred nekimi leti se je v južnih Tirolih v Tridentu ustanovila družba iz mestjanov, duhovnov in uradnikov, ktera brez vsega lastnega dobička skrbi za nakupovanje zdravih svilnih (židnih) jajčič. C. k. ministerstvo za kupčijstvo in gospodarstvo priporoča to družbo kmetijskim družbam, naj one nabirajo

*) Odlomek iz rokopisa „Mladi vincar vinorejcem v poduk“ za drugi pomnoženi natis slavnemu odboru družbe sv. Mohora že izroččenega.

naročila svilorejcev po svoji deželi, kateri želé po tridentinski družbi japonskega semena, in ta naročila skupaj po tem pošljejo o prvi polovici julija meseca v Trident; naroča se pa to seme po snopičih (kartonih) in denar se ob enim z naročilom odraja, in sicer za en snopič, ki ima poldrug lot jajčic, 3 gold. 70 kr. To ni drago in od mnogih strani se hvali to seme.

Kaj delata „Apis“, in kaj vélika trgovnica za živež na Dunaji.

Družba za zavarovanje živine pod imenom „Apis“, o kateri smo lani že veliko govorili, je imela 14. dne t. m. svoj prvi véliki zbor. Sporočilo, ktero razlaga delovanje te družbe od 3. aprila 1865 do danes, kaže, da v kljub neugodnemu času še dosti dobro napreduje. Družba ima že v vseh deželah našega cesarstva, razun vojaške granice, Dalmacije in Beneškega, svoje opravnike. Lansko leto je bilo živine zavarovane za 791.027 gold., zavarovine je družba sprejela 25.108 gold. 61 kr. Oglasilo se je 1541 gospodarjev za zavarovanje, sprejela jih je pa le 1470, kateri so 1479 kónj z vrednostjo od 244.193 gold. zavarovali in 7975 goved z vrednostjo od 546.834 gold. za zavarovano živino, ki je poginila, je povrnila gospodarjem 6203 gold.

Vélika trgovnica za živež (Markthalle) na Dunaji se le slabo obnaša. Kmetovavci avstrijski so si obetali zlate goré od nje; al splavale so po vodi. Od mnogih strani tožijo ljudjé, in tako čedalje bolj zapiranje zgublja ta trgovnica, ktero so tudi „Novice“ z velikim veseljem pozdravljale. Gosp. direktor A. Diel pripoveduje v časniku dunajske kmetijske družbe, da je vola z 926 funti žive teže, za ktere mu je mesar 75 gld. ponujal, tej trgovnici za prodaj prepustil, ktera je pa za-nj skupila le 52 gold. 73 kr., tedaj je imel 22 gold. 27 kr. očitne zgube.

Obrtnijska skušnja.

* Podplati škorenj in čevljev so veliko trdnejši, ako se namočijo z oljem katranovim (Steinkohlentheeröl). „Gosp. List“ naznanja o tem sledečo praktično poskušnjo: Neki gospodar je namočil od enega para čizem podplat desne čizme in od drugega para podplat leve čizme. Nosil je potem oba dva para čizem enako, pa je zapazil, da sta bila namočena podplata še dobra in trdna, podplata nenamočena sta bila pa že strgana. Mnoge skušnje so pokazale, da s katranovim oljem namazani podplati trpijo dvakrat dalje od nenamazanih. — Lahko je to verjeti, ker katranovo olje, s katerim mažejo tudi barke na morji, odvraca moč od usnja in tako stori, da obuvalo dalje trpi. Priporočila vredna je tedaj ta skušnja vsem, ki zlasti po deželi morajo veliko hoditi po mokrem.

Podučne stvari.

Menjica.

Dobrovoljni sveti takim, ki v kupčijah podpisujejo menjice.

Dr. M. — Mnogi trgovci, kramarji in drugi menjice (wechselse) podpisujejo, pa ne vedó, kakošne dolžnosti si po menjicah nakopljejo na glavo, in zanemarijo to, česar je treba, da se škode obvarujejo. Ni tedaj čuda, da je že marsikdo na kant prišel s podpisom menjic, pa potem po krivici nesrečo svojo meče na menjice. Menjica je sama po sebi prav dobra naprava; ker se po ostri menjični postavi dolgov tirjajo, je dostikrat tudi takim dolžnikom mogoče, si na men-

jice denarja privabiti, ktere ga bi po drugi poti težko dobili ali pa celó ne. Postava in previdnost pa pripomore tudi menjičnim dolžnikom, da se večidel lahko škode varujejo in vendar ob enem dobroto teh ostrih postav uživajo. Štiri reči mora posebno vedeti, kdor se pečá z menjicami, in te so:

1. Ne podpisuj nikdar nobene menjice, bodi si, da jo sam pišeš, ali prejmeš, ali da si le prevednik (žirant), če nisi do dobrega brez vse skrbí, da jo boš mogel o zapadlem času plačati. Podpis menjice ima huje nasledke, kakor če se kdo le na kako navadno dolžno pismo kakor dolžnik ali pa kot porok podpiše; zakaj pri dolžnem pismu, če se tudi dolžnik toži, se najpred sodniška obravnava prične, za njo pride tožni dan pri gosposki, in potem še le se pisma za razsodbo sodniku dajo, da sodbo dovrši. Še celó takrat, kadar dolžnik upniku ničesar nasproti ne ugovarja, preteče toliko tednov, da je dolžnik v stanu toliko denarja skup spraviti, da plača svoj dolg. Če se pa kdo na menjico toži, se dolžniku pri tej priči zapové, da mora toženo menjico v treh dneh po zapadlem času plačati, sicer ga zadene sekucija, in če dolžnik med tem časom pri kupčijski sodni pritožbi ne stori, brž nastopi sekucijsna pravica upniku.

2. Ne dajaj nikdar menjice iz rok, dokler nisi za njo dogovorjenega plačila popolnoma dobil. Če tisti, komur si menjico izročil, jo kakemu tretjemu prepusti, moraš plačilo temu odrajtati, čeravno nisi še sam na menjico nobenega krajcarja dobil. Večkrat se pripeti, da ženske in drugi nevedni ljudjé svoje menjice kakemu opravniku (agentu) izročé, da bi jim na nje denar dobil; on se potem sam tega denarja, ki ga je na menjico dobil, polastí in za-se porabi. Zdaj pa morajo, ali morejo ali ne morejo, o zapadlem dnevu sami plačati in potem pri goljufnem opravniku svojega denarja iskati. Ogibaj se tedaj take neprevidnosti! Vzemi si za nauk to, da nikdar menjice iz rok ne daš, dokler nimaš vsega zneska v žepu.

3. Ako hočeš tistemu, komur si za dolg menjico podpisal, o zapadlem dnevu dolg plačati, ne odštej denarja drugače, da ti ne dá tvoje menjice nazaj. Po postavi imaš pravico, tudi popolnoma pravični menjici plačilo odreči, ako se ti ne dá s potrjenim plačilom nazaj. Če pa vsega na menjici zapisanega dolga naenkrat ne plačaš, ampak le en del, takrat vselej zahtevaj, da se to, kolikor plačaš, na menjico zapiše (prav za prav odpiše). Če to previdnost zanemariš, se v nevarnost podaš, in moraš celo menjico plačati, če pride po goljufi ali pa po kaki drugi naključbi v druge roke.

4. Ogibaj se v menjičnih zadevah vsake nemarnosti. Vse, kar hočeš v menjični trgovini storiti, moraš naglo dovršiti. Obroki (brišči) so pri navadnih dolžnih zavezah precej dolgi, in če se tudi tak obrok ali brišt zamudi, ni ravno vselej huda; pri menjicah je pa čas kratek, po navadi trpi le tri dni, in če se kaj zanemari, se prav težko popravi. Če se ti tedaj od gosposke kak ukaz zastran gori omenjenega menjičnega plačila pošlje, in če misliš, da imaš pravico se zoper to pritožiti, izroči pritožbo brez odlašanja kakemu izvedenemu advokatu.

Slovstvene stvari.

Pomislite, za Boga, na edinost, ki nam je toliko potrebna!

Znebivši se srečno dolgih pravopisnih in oblikarskih bojov bili smo Slovenci — narod slovničarski —